

Entrevista amb Antoni Mas, el ferrer radiofònic

«No sóc escriptor per plaer, sinó que ha estat necessitat»

per Robert Rodríguez

Hem aprofitat l'avinentesa de la presentació del seu llibre, per entrevistar Antoni Mas, abans ferrer de professió i ara consumat novel·lista.

Pont de Fusta: L'origen del llibre són les històries que expliques al programa de ràdio de Xavier Grasset?

Antoni Mas: Totalment, són l'origen del llibre. Després hi ha l'origen de les històries que, perquè la gent ho entengui ràpid, dic que són les històries que s'expliquen a la fresca. Són històries que resumeixen una jornada i que la gent s'explicava. Amb els assumptes del dia a dia s'hi afegeixen històries al·lucinatòries, i d'aquí el títol de paraboles. S'ajunten fets semblants que una altra persona ha resolt i rebben i donen credibilitat a la història, la fan verosímil. Algú em va dir que això que feia era patrimoni de la humanitat, són una càtedra d'història oral que es transmet entre la gent i que, pel fet de no ser fets objectius, no queden escrits. M'he trobat explicant-les a la ràdio i a molta gent li encanten. Vaig fer cap a Castellvell, a ca Guillem Solé, que són gent que viuen al camp, couen les rajoles que fan a mà amb fang, etc. I la ràdio s'ha convertit en quelcom quotidià, «parlem, discutim, ens entrem i són part del nostre cos», em comentava. Em va dir que els interessaven moltes coses de les que s'expliquen, però que quan sortia jo venien fins i tot la gent de Castellvell a explicar-ho, com si fos el darrer que hagués passat al poble, allò que es diu a Castellvell. Hi ha gent que coneixen i gent que no, però és com si parlés de gent d'allà i els agrada. És l'àmbit al voltant del qual tomben les històries. La vida moderna ha fet perdre els vehicles de transmissió, prendre la fresca, seure tots junts... Però també hi ha un aspecte que sempre dic, que jo recordo, i és que quan un entrava en negatiu, se'n parlava malament, li quedava una taca i com que el mitjà de comunicació era eteri, no tenia cos, costava fer tirar en terra el que es deia, fer tornar l'honor, tot i que fos una mentida. D'aquí que Xavier Grasset es preguntés en el pròleg si són verídiques i el que és veritat és que me les han explicades. Tot i que en la presentació del llibre ja es va aixecar l'Angeleta Castellnou dient: «ep! Que allò de Joan Txon i l'orinal de la mel era veritat,

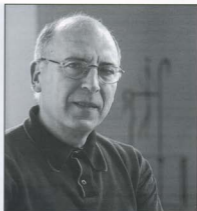
que nosaltres érem al darrera, esperant que comprés la mel». Però sempre és una versió.

PDF: Què me'n dius de la foto de la portada?

AM: És un dels exemples que faig servir per il·lustrar la veracitat d'aquestes històries, encara que sigui una mica recargolada. Quan explicava una història en feia un paral·lelisme: si visitem una exposició de fotos antigues tothom va dient que ell hi era i ho va viure, a mi també em passa, però només un ho ha retratat. Les històries són iguals però sense màquina de retratar, uns ho han explicat i altres no, encara que passen a tothom. A mi també m'ha succeït però no me n'he adonat d'aquestes característiques fins que no ho he hagut d'explicar i m'he hagut d'especialitzar, vulguis que no ho estudies una mica. De vegades vas pels llocs i veus gent gran i et dius: «calla! Gent gran, em podran explicar alguna història». Però pel fet de ser gent gran no vol dir que en sàpiguen, en sap qui en sap, encara que normalment en saben més perquè tenen més història.

PDF: Però hi ha gent gran que és reticent a parlar de fets passats?

AM: Podria ser, et trobes de tot, encara que normalment tinc la impressió que la gent no és reticent sinó que el que passa és que no són d'explicar i s'han d'esforçar, i en fred costa. Penso que si algú m'hagués dit: «sóc de Catalunya Ràdio i voldria que m'expliquessis històries», crec que m'hauria vist capaç, amb tota naturalitat, i n'hi podria haver explicat vint-i-cinc o trenta, cosa que a mi no m'ho ha fet ningú. Algú me n'explica tres o quatre, d'un grup en tres unes quantes, una persona me n'explica deu... però costa. Sempre anomeno el Butxaques de Cambrils, el consogre de l'Artemi, que em va explicar un munt de coses que s'havia apuntat. Però després, parlant amb una altra gent sobre el soroll, surt la història d'un que no podia

dormir pels brams de l'ase i com se les va empecar fent un forat al traspall i fent-la callar espantant-la amb una branca, i d'aquesta manera es van acabar els brams que li despertaven la canalla. Van sorgint amb la conversa, però el que passa és que tu arribes amb presses perquè no disposes de moltes hores i demanes que t'expliquin una història. Però t'has de calmar i deixar que la gent t'expliqui el que vulgui. Si surt, bé i si no, també, perquè els nervis i anar de pressa és antinatural.

PDF: Com portes el tema de les dedicatòries?

AM: L'altre dia, el Xavi em preguntava que què li posava a la gent. Al principi vas fent provatures però ja he acabat amb una fórmula que portava més o menys pensada i que ha anat evolucionant: «quan vinguin els nervis tingueu el llibre a prop i consulteu-lo, perquè em diuen que relaxa, allibera tensions i fa tornar la rialla». Llavors, un farmacèutic de Cambrils m'acusava de competència deslleial amb les farmàcies, així que li vaig contestar que el que haurien de fer és vendre llibres, aquest llibre, quan fallessin els medicaments.

PDF: Així que el llibre té una vessant terapèutica?

AM: Mira, diumenge passat va morir l'Emília Carraté i, dilluns a l'enterrament, Jordi Pintado, amb molt de sentiment,

Entrevista amb Antoni Mas, el ferrer radiofònic

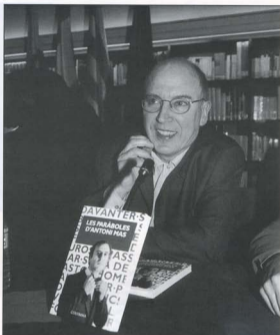
m'explicava la fragilitat de sentiments en un moment així. Em va dir que, celebrant Sant Jordi en un sopar amb germans, les dones i l'Òdena de l'estanc, havent mort aquella amiga i veïna, ningú no gosava dir res, avançant el sopar en silenci. De sobte, va sortir el meu llibre i tothom va començar a parlar i encara que això no torna la presència de ningú, alleugereix la dels que estan afligits. Són els contrastos d'aquesta vida en la qual hi ha el drama d'una branca que mor i per l'altra n'hi ha una altra que neix.

PDF: De fet, les vetlles dels morts són un lloc propici perquè surtin històries?

AM: Sí, això no és extraordinari, encara que ara no tant perquè la gent van cada cop més al tanatori. Precisament, un dia vaig anar a ca els Nogués, que tenen la botiga al carrer Francesc Macià, ja que se'ls havia mort la mare. No deia res, però en un moment donat ja va sortir el tema i de cop arriba la germana i «caram! Llèstima que no hi hagi la mare perquè en sabia moltes». Però la mare no podia venir perquè s'havia mort. De vegades són l'únic antídote per superar aquests moments de tristesa, no ho esborren però una persona ben armada d'ironia pot afrontar amb més valor i seguretat aquestes vivències que una persona que no ho té i ha de viure igualment el drama. Hi ha persones que han de patir igualment i no tenen aquesta arma.

PDF: La idea de fer el llibre sorgeix del llibre inicial del programa de ràdio o és posterior?

AM: A la vida, un somia on li agradaria arribar, pensa en llocs on voldria exposar escultures, etc. Però la ràdio era una cosa molt llunyana que no hi havia pensat mai, va ser una sorpresa. Tampoc no havia pensat ser escriptor i aquestes històries les havia intentat arplegar però no m'avia sortit, però la ràdio m'ha imposat una disciplina del dia a dia que m'ha obligat a fer-ho. A més, el casset se'm va entrebancar el primer dia i vaig perdre dues temporades sense gravar-ne cap, així que vaig haver d'agafar el costum d'anar-les apuntant, la qual cosa m'ha donat agilitat. Això d'una banda, i de l'altra, hi ha la disciplina d'escriure el dia a dia. No sóc escriptor per plaer, sinó que ha estat necessitat. El llibre realment sorgeix d'una petició de la gent

Una instantània d'Antoni Mas el dia que va presentar el seu llibre de paràboles, a la Biblioteca Pública de Vila-seca.

que s'exclamava que era una llàstima que això no quedés escrit, és més petició d'ells que necessitat meua de passar a la història com a escriptor. Però no les he escrit jo, sinó que només les he recollit, les explica la gent i jo dono la cara. Ja faig com els bons metges que no coneixen molts medicaments, sinó que n'apliquen pocs en el moment precís, al malalt concret i en la mida que cal. Jo he de donar un minut o un minut i mig de medicament cada dia. Això té la seva gràcia perquè després l'Agustí Olivé ha agafat les històries i ha fet una sèrie de retallades als comentaris pel davant i pel darrere, deixant-ne el nucli i fent-les àgils. S'hi va haver de posar ell perquè jo no m'aclariria i volia posar-les totes. No

haviem de fer un totxo, no es tractava d'això, i ha funcionat molt bé. A mi m'agradaria posar-les totes, però les del llibre estan molt retriadades i tot és molt compacte, tenen una consistència en el conjunt i relacionades amb el dia a dia. A mi me n'expliquen que dius: «quines coses!» Però després llegeixes el diari o sents les notícies i t'ho trobes: «ves quina poca sustanciada m'explicava aquell, però resulta que ja tens la història». Per això no em poso al lloc dels escriptors o recopiladors, sinó que és encertar el tema que interessa la gent, que de fet ve de la gent. Em diuen que les històries me les invento, però jo només les retoco per posar-les a la meua mida pel que em convé. Dec tenir la meua gràcia,

Entrevista amb Antoni Mas, el ferrer radiofònic

perquè em cenyeix al meu temps i he après a no dir una cosa abans de l'altra, és pura fórmula, mentre que la gent, com que és de transmissió oral, va desmenegant la història. I aquesta seria la meua labor. Jo les selecciono, però abans ja m'ho han explicat perquè han cridat l'atenció, és a dir, ja hi ha hagut una selecció natural. Ens trobem que hi ha vegades que una cosa fa gràcia però quan l'expliques després trobem que no en té tanta, ja que no et trobes ni la gent, ni el moment ni la disposició de riure, que hi fa molt quan la gent va llençada. Hi ha gent que em diu: «mira, ara no me'n surt cap, però vaig d'excursió, agafo el micròfon de l'autobús i si sento riure i hi ha algú per fer un mano a mano, podria estar tres o quatre hores».

PdF: Com funcionava a la ràdio?

AM: Xavi em dona un tema, jo me'l preparo, i dic el que em sembla, de vegades l'encerto i de vegades no, encara que de vegades m'ho canvia tot, com avui que tenia els Lax'n Busto. Ahir em parlava de les dedicatòries i li explicava allò de Jordi Pintado que em confirmava que jo poso als llibres que fa tornar la calma i les rialles. Avui tenia preparat el tema del Barça que no va jugar, que haurem d'explicar demà, però tenia els Lax'n Busto i em preguntava si sabia per què servia, així que li he dit que era cosa de les àvies. Però cadascú recomana el que vol i jo recomano el meu llibre. Mira, un em deia: «no t'enfadis, però tens un llibre que fa caçar. El tenim a la comuna i si vas bé a l'hora d'evacuar et ve just una història curta per evacuar, i si vas retret en tres una de llarga, però com que relaxa també va bé». Sí, abans les mares posaven un termòmetre untat d'oli al cullet de les criatures, o també posaven mistos que eren paper encerrat, s'aguantava un ratet estobant-se i després anava tot fora. I hem hagut de parlar d'això avui que hi havia els Lax'n Busto, fent propaganda del llibre. Al començament, em telefonava i buscàvem un tema, em telefonava més tard i gravàvem fins que teníem el temps ajustat. Però després ja no tenia temps ni a gravar i ho vam passar en directe, i després ja no tenia temps ni a demanar-me el tema, així que he tingut llibertat per fer el que he volgut i no m'ha censurat mai, he triat jo el tema. La gent que he anat trobant ho ha anat acceptant

molt bé, tot i que me n'he trobat de tota manera. Anant a vendre el llibre n'he trobat que i han sentit parlar del Graset ni de la ràdio, i d'altres que en compren dos, un per als grans de casa i un per a ells. La gent està contenta i saber això et dona una responsabilitat molt gran ja que, si bé els més de 500 programes que portem et donem «soltura» i t'acostumes a posar-te en tensió, cada dia és un tema diferent i sempre penses que pots fotre una ensopegada que se n'assabentarà tothom. Per altra banda, allò que ha funcionat avui, no funciona demà. És una cosa que vaig veure amb la presentació del llibre al poble, on hem vaig trobar en molta comunitat amb la gent, com si tots anéssim junts. En canvi, vaig anar a Cambells i ja no va venir tanta gent a Ràdio Cambells i mira com anava la cosa que ma filla petita, l'Estela que té quatre anys, es va girar a la Dolors i li va dir: «Mama, aquí la gent no riu». Tu xeres i penses que allò ha de funcionar i veus que la gent no riu, i a la ràdio és multiplicat per 900 ó 1.000 pobles que hi ha a Catalunya i no saps la reacció. Jo tinc la impressió que mai l'encerto, però després jo vaig a promocionar el llibre i em trobo la gent que em demana que em donin més temps. Però ja entenc que va com va, i si el Graset dona més llibertat al convidat, jo que sóc l'últim sempre rebo, quan la gent també està esperant per sentir-me.

PdF: Al llibre també hi trobem històries de fora del poble?

AM: Vaig anar a Montbrío a veure l'àvia de Jordi Gaya, que té 102 anys i em deia: «xiquet, fins els 101 em vaig trobar molt bé però ara ja em començo a notar els anys». M'ensenyava una foto d'una dona més atropellada que ella i és que, és clar, tenia 108 i era de Perafort, ja tenia una raó. Aquella dona també em va fer els tocs de trompeta del comedi d'ordre d'una missa de campanya que va sentir davant del monument de Roger de Llúria, que era el batalló on el meu pare hi havia fet la mili. Tot això ve perquè jo no m'he preocupat d'anar als llocs sinó que la gent ja m'ho explicava. Confiava que el programa duraria del setembre a Nadal, que era un experiment, però no comptava amb els gairebé sis-cents que portem. Segurament que triant i remenant en trobaria més a Vila-seca, però el que importa és que són històries dels

pobles, no sols de Vila-seca, són històries del dia a dia, ja que et trobes les mateixes a diferents pobles, són molt locals però alhora universals. Et trobes que una la va començar a explicar un de Molins de Rei i me la va acabar un d'aquí de Vila-seca. Pensa que en alguns llocs no saps per on començar, com a Reus, perquè ja hi ha historiadors locals, i també s'ha de portar dins això d'historiador de peu de carrer i has de parlar amb la gent.

PdF: Com va la promoció del llibre?

AM: Vaig començar aquí a Vila-seca i he anat també a La Cosa Nostra del Buena Fuente, dos minuts a les dues de la matinada, que ningú se'n va assabentar. Hem anat a Cambells, Torredembarra, Tarragona per Sant Jordi, i a Reus, que és una plaça dura. Els havia de convèncer

perquè comprassin el llibre, i quan ja en tenien un els en feia comprar un altre, fent-los obrir una pàgina i llegir. Mentre, veies com els llibres dels anomenats autors mediàtics marxaven sols i tu d'un en un. A Cambells em vaig fotre un fart de xerrar, però potser en vam vendre més de trenta en poc més d'una hora que hi vaig ser. A la tarda vaig ser quatre hores a Tarragona i veus com marxen aquells munts i tu, d'un en un. Et serveix d'experiència i et curteix i parles amb la gent i l'observes: et trobes el que va de «serio» i et diu que aquest tipus de coses meditatives no les llegeix, el que et demana que surtin coses del seu poble, gent coneguda, etc. El que veig és que per vendre has d'estar convençut del que vens, no pots vendre mentides, encara que ningú no ho fa, però com que el que jo explicava era el que venia i ets allí, tens més força moral, a més, la gent anava disposada a comprar un llibre per Sant Jordi, així que estava mig fet. Em van comentar que a Lleida la gent l'havia anat comprant, però que a Barcelona no tant.

PdF: Projectes futurs?

AM: No n'haig de fer masses, acabar els que tinc en marxa. A la ràdio, ara mateix és arribar a mig juliol i que la història no decaigui.

PdF: Molt bé, no et molestem més i gràcies pel teu temps.

AM: I ara! Ja saps que no em ve d'una hora de xerrar a mi.